

**USE OF THE MONTESSORI METHOD FOR THE DEVELOPMENT
OF THE CHILD'S SPEECH**

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ М. МОНТЕССОРІ
ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ**

Вікторія Звєкова

кандидат педагогічних наук, доцент

E-mail: vikazvekova19@gmail.com

Ізмаїльський державний гуманітарний
університет, Україна

Viktoria Zvyekova

PhD of Pedagogical Science, Associate
Professor

E-mail: vikazvekova19@gmail.com

Izmail State University of Humanities, Ukraine

ABSTRACT

The article considers the concepts of «Montessori pedagogy», «speech development» in young children with general language underdevelopment. The role of the teacher during the education of children with speech disorders is analyzed. The article is devoted to the famous scientist-researcher, philosopher, psychiatrist and psychologist, experienced pediatrician – Maria Montessori. At one time, M. Montessori became an innovator and ascetic of new humanistic ideas, the creator of a new method of teaching young children with speech disorders, which emphasizes the development of their own initiative and natural abilities of the child, especially through practical games. This method allows children with speech disorders to develop at their own pace and allows teachers to understand the child in a new way, to help him not to focus on one, but to develop harmoniously, feeling the support and support of an adult. The author of the article analyzes the theoretical foundations of M. Montessori pedagogy, gives a general description of the content and means of teaching in the system of special education. This article discusses the problem of perception in preschool children with General underdevelopment of speech. In the preschool period develops not only cognitive sphere, but also speech. Not all children this process is the same. Children with normal speech development at the end of the preschool period have a rich vocabulary, master the sound side of speech, and know how to build grammatically correct sentences. But there are children who have impaired speech development and it affect the cognitive sphere, including the development of perception. The study showed that the system of correctional and developmental activities, developed on the basis of the results of the study, contributed to the development of perception.

The article discusses the effectiveness of methods of Maria Montessori's work with children with developmental disabilities in the educational integration. Analysis of modern foreign Education and Training Institutes of Technology Maria Montessori showed that this technology is being successfully implemented in training and provides the full development of children who are developing normally, as well as children with special needs. Of problematic issues in the field of inclusive education for children with disabilities in integrated schools, the modern experience of educational integration in Ukraine and abroad, analysis and synthesis of training and methodological support of inclusive education, the study of sensory characteristics of inclusive classes of students, organizations and methodological support of the process touch education of children with disabilities in inclusive education curriculum is developed.

Key words: *method, observation, ability of the child, Montessori pedagogy, speech disorders.*

Постановка проблеми. Формування повноцінної навчальної діяльності можливо

лише при досить високому рівні розвитку мови, який передбачає певну ступінь сформованості засобів мови: вимови і розрізнення звуків, словникового запасу, граматичного ладу, інтонації, а також умінь і навичок вільно і адекватно користуватися ними з метою спілкування. У зв'язку зі зростанням вимог освітньої програми навчального закладу, вивчення порушень мовлення у дітей різного віку, а також їх корекція набувають особливої важливості в процесі підготовки до навчання в школі. Тому, головним завданням щодо навчання молодших школярів з мовними порушеннями є корекція і розвиток інтонаційно-фонетичної сторони мови, затримка у формуванні якої до моменту шкільного навчання затрудняє оволодіння освітньою програмою з рідної мови, може привести до виникнення помилок читання і письма.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема сенсорного розвитку дітей молодшого віку знайшла відображення в психолого-педагогічних дослідженнях. Прогресивні педагогічні ідеї М. Монтесорі співзвучні з концепціями її видатних сучасників – З. Фрейда (роль раннього навчання дітей), Ж. Піаже (розвиток інтелекту і мислення), Е. Еріксона (вікова періодизація), К. Роджерса (гуманістичні погляди на дитину і вчителя). До закордонних дослідників педагогічної творчості М. Монтесорі відносяться Р. Крамер, М. Леффлер, Д. Міллер, Н. Рембуш, М. Торренс та ін.

Розвиток мови по Монтесорі-методу розпочинається з власної практичної діяльності дитини з об'єктами навколишнього світу. Використовуються спеціальні матеріали і спеціальні види роботи, які дозволяють дитині в процесі цієї діяльності виділити для себе ті властивості, ознаки, особливості, зв'язки і стосунки, які є об'єктом вивчення. Ці матеріали і ці види роботи демонструються дитині педагогом в спеціальних «безмовних» презентаціях, з мінімумом слів, розвиваючи тим самим першу сигнальну систему.

Таким чином, метою даної статті є обґрунтування та використання методики М. Монтесорі для розвитку мовлення дитини на сучасному етапі.

Наукові завдання статті. Необхідність адаптації ідей і технологій, які прийшли до нас із західної педагогіки, нерозривно пов'язана з інтеграцією України в західноєвропейську і світову педагогіку. У зв'язку з цим необхідно визначитися з самим терміном «інтеграція» і розглянути, яким чином здійснюється цей процес і як він пов'язаний з адаптацією. Потрібно також зрозуміти, що, власне, є предметом адаптації в даному окремому випадку і що ж може бути адаптоване до російської освітньої системи. Саме поняття «інтеграція» не є чимось новим для педагогіки. Інтеграційні явища на рівні підходів, ідей, технологій досить часто фіксуються в сучасній освіті, але, як правило, зводяться до міжпредметних зв'язків і взаємодій «шляхом злиття в одному синтезованому курсі елементів різних навчальних предметів». У загальному сенсі інтеграція характеризується як об'єднання в ціле, в єдність будь-яких елементів, відновлення будь-якого єдності. Саме в такому загальному сенсі, як возз'єднання, відновлення єдності, і розглядається інтеграція України в європейську культуру і освітній простір (Бондар, 2003: 144).

Так як інтеграційні процеси йдуть на декількох рівнях, то можна говорити про взаємодію і зіткнення на кожному з них (культурному, науковому, практичному, системному). Розглянемо, як це відбувається на прикладі педагогіки М. Монтесорі, яка повернулася в вітчизняне педагогічний простір на початку 1990-х років. Педагогічна система М. Монтесорі виникла на основі гуманістичних і соціокультурних постулатів, які передбачають орієнтацію на особистість дитини, облік його індивідуальних схильностей і особливостей. Вона знайшла підтримку в різних країнах світу і була адаптована до навчально-виховного процесу з урахуванням місцевої специфіки. Разом з тим, слід зазначити, що в центрі уваги більшості дослідників знаходяться різні педагогічні аспекти системи М. Монтесорі, тобто вона виступає об'єктом вивчення, тоді як проблема її безпосереднього впливу на особистісний розвиток дітей проаналізовано значно менше.

Будучи прихильницею вільного виховання, М.Монтессорі вважала, що основними завданнями повинні бути виховання м'язів, почуттів і розвиток мови. Останнє включає різні вправи, виправлення дефектів мовлення, навчання грамоті. Розглядаючи вплив методу М.Монтессорі на мовленнєвий розвиток, відзначимо, що його перевагою є можливість в забезпеченні сенсорної основи для мови в процесі вправ зі штучним дидактичним матеріалом (куби, циліндри, вкладки, клапті і катушки) (Родненко, 2016: 279-290).

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку теорії і практики спеціальної психології та корекційної педагогіки, зокрема логопедії, характеризується підвищеною увагою до вивчення дітей з порушеннями мови. Аналіз складу дітей, які потребують логопедичної корекції, показує тенденцію до збільшення зростання ускладненої мовної патології. Мова грає важливу функцію в житті людини. Вона є засобом спілкування, засобом обміну думками людей між собою. Без цього люди не могли б організувати спільну діяльність, домагатися взаємного розуміння. Оволодіння дитиною мовою повною мірою регулює її поведінку, допомагає спланувати адекватну участь в різних формах колективної діяльності. Дбайливе ставлення до мови - ось головна цінність в роботі з дітьми за системою Марії Монтессорі. Будується ця робота на основі дослідження вищих психічних функцій, яке провела відомий італійський педагог, психолог і лікар. Марія Монтессорі надавала великого значення комунікацій між дорослими і дітьми. Немає особливого періоду життя, коли дитина тільки й робить, що видає мову. Це відбувається в кожен день його життя: він завжди чує людську мову. Так влаштувала природа: поява людини на світ це початок в ньому всього відразу: фізіологічних, сенсомоторних, соціальних функцій (Torrence, 2004).

Величезне значення в розвитку писемного та усного мовлення дитини має зрілість, готовність його сенсомоторики, особливо розвиток руки. Адже письмова мова вимагає складних дрібних рухів пальців, найтіснішим чином пов'язаних з вищими психічними процесами. Надавши можливість дитині розвинути свою руку і тим самим справлятися зі зброєю листи (ручкою, олівцем, пензлем), нам залишається забезпечити йому, можливість розпізнавати спочатку моторно, а потім осмислено накреслення літер, і тоді дитина оволодіє письмовою мовою мимовільно.

У Монтессорі – садах діти починають писати раніше, ніж читати, і зазвичай це не становить для них особливих зусиль. Діти не виводять палички і гачки в прописах, як в традиційній освіті, але освоюють лист набагато швидше і це закономірно так, як значно раніше, ніж дитина бере папір і ручку, система Монтессорі починає готувати його руку до листа. Цьому сприяє безліч вправ практичному житті, які тренують пальчики. Класичні вправи Монтессорі-педагогіки, такі як миття рук, чищення взуття, миття столу, також спрямовані на підготовку руки до листа: всі основні рухи виконуються правою рукою круговими рухами зліва направо, тобто рука працює точно також, як буде працювати, коли дитина почне писати перші слова. Діти, котрі виховуються в підготовленій розвиваючій середовищі, постійно обмацують предмети, беруть їх трьома основними для письма пальцями (великим, вказівним і середнім), працюють з піпетками, прищіпками, пінцетами, губками. Вони порівнюють візуально об'ємні предмети і їх зображення на площині, слухають, як називає вихователь ті чи інші речі, сприймають їх назви і якості. Всю цю накопичену енергію дитина нестримно прагнути виплеснути. Народжується спонтанне лист. Важливо не упустити фазу мовного розвитку, на якій дитина вже готовий до сприйняття письмової мови і читання (Фрейд, 2015).

Плануючи роботу з дітьми раннього віку, до матеріалів з основного набору Монтессорі ми додали додаткові матеріали, які відповідають завданням розвитку дитини раннього віку. Для роботи з дітьми раннього віку були використані наступні основні матеріали Монтессорі:

1. Вправи в навичках практичному житті: перекладання ложкою; пересипання

Scientific Bulletin of the Izmail State University of Humanities.
Section Pedagogical Sciences. Issue 53

гличиками; рами з липучками, замком-блискавкою, кнопками, великими гудзиками; підмітання, витирання пилу, миття рук і столу.

2. Сенсорний матеріал: блоки з циліндрами; рожева вежа, коричнева сходи; кольорові пластинки (ящики 1 і 2); вправи на сортування; демонстраційна рама; геометричний комод (рами з колами, трикутниками, прямокутниками і квадратом); шорсткі дощечки; шумливі пляшечки (3 контрастні пари).

3. Матеріали для розвитку мови: реальні предмети і їх зменшені копії; зображення предметів.

Крім основного набору був підібраний також додатковий і адаптований матеріал:

1. Матеріал для дітей раннього віку, який використовується з метою збагачення сенсорного досвіду (перший рік життя): набори брязкалець, які видають різні за тембром і гучності звуки; музичні інструменти (бубон, барабан, цимбали); шарудять матеріали для звукової стимуляції; набори матеріалів, що розрізняються на дотик; сухі басейни для тактильної стимуляції.

2. Матеріали для виконання дій з предметами: тягнути за мотузку: машинки, каталки зі шнурками, банку з стрічками; нанизування - знімання зі штирька: вертикальні і горизонтальні штирі з кільцями, кубиками різних розмірів і кольорів, пірамідки; відкривання-закривання: ємності з різними кришками, ящики з дверцятами, ящиками; вкидання предметів різної форми і розміру в ємності з різною величиною діаметра шийки; ігрові модулі з різними кнопками, замками, ручками; гарматні дії: стукати молотком, ловити «рибку» вудкою; конструювання; з кубиків, цеглинок за зразком, з геометричних фігур, картинки з двох частин.

3. Матеріали для сортування / групування предметів .

Таким чином, безмовний етап є базою для формування мовної функції. І цьому сприяють певні методи, вживані педагогом в Монтессорі класі (Монтессори, 2000).

Особливості організації Монтессорі-середовища, які сприяють розвитку немовних властивостей, а також розвитку мови:

1. Просторове зонування предметно-розвиваючого середовища по освітніх областях:

- Зона практичного життя (розвиток дрібної моторики, координації рухів, розвиток навичок самообслуговування);

- Зона сенсорного розвитку (розвиток і потоншення сенсорних відчуттів і їх опис через мову);

- Зона історії, природи і культури або зона «космосу» (основи знань природознавства, історії і тому подібне, розвиток мови);

- Зона мови (підготовка до письма і читання, розвиток мови);

- Зона математики (елементарні математичні представлення, рахунок від 1-1000, прості арифметичні дії);

- Зона художньої творчості (розвиток дрібної моторики, художніх здібностей).

Зонування допомагає реалізувати потребу в руховій активності дітей, працює на розвиток просторової орієнтації, розвитку аналітичного мислення, навичок знаходження схожості.

2. Правила і норми групи (робота на килимках, особистий стіл, наявність табличок з ім'ям, прибирання за собою, «узяв, попрацював – поверни на те ж місце», домовляємося про роботу спільну, піклуємося об інших) дозволяють створити для дитини безпечну обстановку, можливість визначити межі особистого простору, поважати межі іншого і

Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 53.

домовлятися про спільну діяльність, розвиваючи навички соціальної комунікації.

3. Вільна діяльність по вибору дитини (індивідуальна і в малій групі).

4. Педагогічне спостереження і планування індивідуальної роботи (дозволяє на основі спостережень за дитиною трансформувати освітнє середовище для задоволення потреб дітей в розвитку, вибудовувати індивідуальні освітні маршрути, що і є нашим завданням і необхідністю при роботі з дитиною з мовленнєвими порушеннями.

Після інтенсивної роботи з матеріалами на безмовному етапі ми переходимо до розвитку мови, який відбувається на усних уроках в Монтессорі, – «трюх – ступінчатий» урок або урок «Назва». Усний урок або урок «Назва» – це специфічний метод, використовуваний при навчанні по Монтессорі-матеріалах, який складається з трюх ступенів:

1-я ступінь: педагог встановлює зв'язок між предметом і його назвою, тобто він вказує на предмет і ясно, чітко вимовляє його назву. При цьому дитині дається можливість оглянути, відчутти предмет. Так, предмет і назва міцно асоціюються один з одним. Назва зв'язується з конкретним предметом.

2-я ступінь: педагог вимовляє назву предмета, дитина повинна вказати відповідний предмет і дати його педагогові, покласти його на стіл або віднести назад на місце.

3-я ступінь: педагог вказує на предмет і просить дитину назвати його. Пасивний словник стає активним. Дитина тепер знає і предмет, і його назву. Третій ступінь є контролем другого ступеня. Під час заняття використовуються такі основні логопедичні завдання, що вирішуються на зайнятті по розвитку мови з використанням матеріалів Монтессорі (сенсорний і матеріал практичного життя):

- розвиток слухового сприйняття;
- автоматизація звуків;
- уточнення і поповнення пасивного і активного словника дітей;
- формування граматичної будови мови;
- розвиток зв'язної мови;
- орієнтування в часі і просторі;
- формування уміння узагальнювати і робити висновки.

Ці завдання вирішуються:

1. У груповій роботі (проведення «кругів»).
2. В індивідуальній роботі.

Групова робота складається з ввідної частини, вільної роботи, завершальної частини (рефлексії). У ввідній частині можна реалізовувати такі завдання як: розвиток зв'язної мови, закріплення частин доби, днів тижня, пір року, формування уміння робити висновки, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Наприклад, групове зайняття можна розпочати з розповіді про події, які сталися на вихідних, після свят, канікул. Оскільки дитина розповідає про те, що відбувалося з нею (інші-то не знають!), то оповідач отримує природний зворотний зв'язок: погано сказав – тебе не зрозуміли, перепитують, уточнюють. Таким чином, відбувається контроль помилок. Можна використати такий метод, як «мова-опис». Дитина описує предмет, пейзаж і так далі, виходячи з власних мотивів і власного досвіду, а не з орієнтації на оцінку дорослого. Ще складнішим видом мови є «мова-міркування», коли дитина припускає або намагається збудувати і пояснити причинно-наслідкові зв'язки (Андрушко, 2004: 30).

Усний урок або «урок назва» проводиться як на груповому, так і на

індивідуальному зайнятті.

У завершальній частині заняття підводяться підсумки виконаної роботи. Педагог запитує у кожного з дітей: з яким матеріалом працювали, послідовність роботи, що сподобалося, що вийшло, а що викликало утруднення. Цей етап заняття важливий для формування плануючої функції мови, закріплення основних понять і розвитку зв'язної мови.

Також для розвитку мислення і мови, важливо навчити дітей:

Узагальненню – способу угруповання предметів за певними ознаками (формування узагальнювальних понять в різних картках зони природи і культури, зоні мовного розвитку).

Порівнянню – зіставленню предметів (наприклад, ігри з картками – спочатку «Чим несхожі?», а потім «Чим схожі?»).

Умінню розташовувати предмети послідовно відповідно до наростання або убубання провідної ознаки (усі серіаційні ряди області сенсорики і математики).

Умінню співвідносити предмети за провідною ознакою: величині, кольору, формі (сорткування зони практичного життя і сенсорного розвитку, графічні ігри).

У Монтессорі-матеріалах сконцентровані можливості потоншення сенсорики. Кожен з них розрахований на розвиток, передусім одного ізольованого почуття, але побічно, приховано він працює і на зону найближчого розвитку дитини, як би підштовхує її до спонтанного сприйняття інтелектуальних понять: маленький – великий, тихий – гучний, гладкий – шорсткий. Дитина фіксує контраст, градує, розподіляє по парах, диференціює, розрізняє форму, величину, колір, вагу предметів, тобто виконує складну роботу інтелекту – аналіз і синтез (Монтессорі, 2000).

Приведемо декілька сенсорних Монтессорі-матеріалів, звертаючи увагу на те, що це лише мала частина розроблених нею, а також її послідовниками матеріалів: матеріали для розвитку зору, для розвитку слуху, шумлячі циліндри, дзвіночки (брязкальця з різним наповнювачем), для розвитку дотику, для розвитку смаку – смакові скляночки, для розвитку термічного почуття – термічні пляшки, для розвитку нюху – баночки із запахами, для розвитку баричного почуття – вагові таблички, для розвитку стереогностичного почуття – геометричні тіла (Монтессорі, 2014).

Кожен матеріал містить в собі можливість контролю над помилками, що дозволяє дитині самостійно працювати з ним, без допомоги учителя. Матеріал естетичний. Він влаштований таким чином, що малюк, узявши його, готовий продовжувати роботу, проявляючи активність і ініціативу, повторювати її неодноразово.

Розвитку сенсорики і творчого мислення допомагає самостійна художня діяльність дитини. У учбовому просторі класу виділяють куточок-ательє, де на полицях стоять баночки з фарбами, кисті, коробки з глиною і пластиліном, клей, кольоровий і білий папір, віск і воскова крейда, природний матеріал для створення орнаментів і художніх виробів.

Наявні вправи спрямовані на розвиток незалежності, самостійності, навичок самообслуговування, концентрації уваги, координації рухів (особливо пальців), вдосконалення сенсорної чутливості, периферичних і кіркових відділів різних аналізаторів. У дитини задовольняється потреба в руховій активності, завдяки якій покращується кровопостачання головного мозку, підвищується концентрація уваги і мотивація до навчання (Бондар, Ільченко, 2009: 16).

Дидактичне середовище влаштоване таким чином, що передбачається вільне пересування. Щоб робота приносила користь, бажано проводити триступінчастий урок.

Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 53.

Важливо показати дитині, як поводитися з предметами, щоб досягти результату, а не засмучуватися і не втратити інтерес. Особлива увага приділяється змісту усного уроку. У кожній вправі він розширений: словниковий запас представлений іменниками, прикметниками, дієсловами, говором; дається зразок побудови речень і словосполучень; дитина складає розповідь про те, що вона зробила і як виконувала вправи (Бондар, Ільченко, 2009: 112).

В результаті систематичного використання елементів Монтесорі-педагогіки в корекційній роботі з дітьми з важкими порушеннями мови відзначається: прояв ініціативи і самостійності в різних видах діяльності такі як у грі, спілкуванні, пізнавально-пошукової діяльності, конструюванні; здатність вибирати рід зайняття, учасників по спільній діяльності; формування позитивного відношення до світу, іншим людям і самому собі; успішне використання дитиною мови для вираження своїх думок, почуттів, успішна побудова мовного вираження в ситуації спілкування; розвиток великої і дрібної моторики, дитина опановує основні рухи, контролює свої рухи і управляє ними; прояв допитливості, прагнення експериментувати, спостерігати; здатність дитини до ухвалення власних рішень, спираючись на свої знання і уміння в різних видах діяльності (Бондар, 2003: 254).

Висновки. У сучасному житті у дітей поряд з передовими можливостями інтелектуального розвитку, постала серйозна проблема оволодіння засобами спілкування і способами взаємодії з однолітками і дорослими. Дитина, з легкістю розбирається в комп'ютерах і інших сучасних гаджетах, часто не володіє елементарними способами спілкування, такими як, діалогічна мова, конструктивні види взаємодії з дітьми і дорослими. Але дана проблема вирішувана завдяки використанню методики відомого італійського лікаря і педагога Марії Монтесорі. Педагогічна система М. Монтесорі ґрунтується на глобальній ідеї: дитина – унікальна особистість, яка має свій певний план розвитку, закладені здатності і терміни засвоєння навичок. Перед педагогами і батьками стоїть основне завдання – максимально збагатити середу спеціальними розвиваючими матеріалами і організувати в ній плідну діяльність дитини.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Андрушко Л., Єфімова С. Львів-Мюнхен. Навчання дітей методами Марії Монтесорі. *Психолог*. 2004. С. 30.

Бондар В.І., Ільченко А.М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М.Монтесорі: Навчальний посібник. Полтава: РВВ ПДАА, 2009. 252с.

Бондар В.І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти. *Дефектологія*. 2003. С. 254

Монтесорі М. Дети – другие: уникальная методика раннего развития / Пер. с нем., вступ. и заключит. статьи, коммент. К.Е. Сумнительный. Москва: АСТ, 2014. 320 с.

Монтесорі М. Помогі мне это сделать самому / Сост.: М.В. Богуславский, Г.Б. Корнетов (сборник фрагментов из переведенных книг М. Монтесорі и статей российских авторов о педагогике М. Монтесорі). Москва: ИД «Карапуз», 2000. 272 с.

Пиаже Ж. Речь и мышление ребёнка. М.: РИМИС, 2008. 416 с.

Роденюк М.Є. Монтесорі-освіта: актуальність, тенденції та перспективи розвитку. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. пр. СумДПУ імені А.С.Макаренка. Суми, 2016. № 10 (64). С. 279-290.

Torrence M. Best Practices in Montessori Education. American Montessori Society, 2004

Фрейд З. Введение в психоанализ. Белгород; Харьков: Книжный клуб «Клуб

сeмейного досуга», 2015. 480 с.

REFERENCES

- Andrushko L., Yefimova S. L'viv-Myunkhen (2004). Navchannya ditey metodamy Mariyi Montesori. Psykholoh. p. 30. [in Ukrainian]
- Bondar V.I., Il'chenko A.M. (2009). Psykholoho-pedahohichni osnovy rozvytku ditey v systemi M.Montesori: Navchal'nyy posibnyk. Poltava: RVV PDAA, 252 p. [in Ukrainian]
- Bondar V.I. (2003) Intehratsiya ditey z obmezhenymy psykhofizychnymy mozhlyvostyamy v zahal'noosvitni zaklady: za i proty. Defektolohiya. 254 p. [in Ukrainian]
- Montesori M. (2014) Dety – druhye: unikal'naya metodyka ranneho razvytyya / Per. s nem., vstup. y zaklyuchyt. stat'y, komment. K.E. Sumnytel'nyy. Moskva: AST, 320 p.
- Montesori M. (2000) Pomohy mne éto sdelat' samomu / Sost.: M.V. Bohuslavskyy, H.B. Kornetov (sbornyk frahmentov yz perevedennykh knyh M. Montesori y statey rossyyskykh avtorov o pedahohyke M. Montesori). Moskva: YD «Karapuz», 272 s.
- Pyazhe ZH. (2008) Rech' y myshlenye rebënka. M.: RYMYS, 416 s.
- Rodnenok M.YE. (2016) Montesori- osvita: aktual'nist', tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku. Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi: zb. nauk. pr. SumDPU imeni A.S. Makarenka. Sumy, S. 279–290.
- Torrence M. (2004) Best Practices in Montesori Education. American Montesori Society
- Freyd Z. (2015) Vvedenye v psykhoanalyz. Belhorod; Khar'kov: Knyzhnyy klub «Klub semeynoho dosuha», 480 p. [in Ukrainian]

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуті поняття «педагогіка М. Монтессорі», «розвиток мовлення» у дітей молодшого віку із загальним недорозвиненням мови. Проаналізовано роль педагога під час навчання дітей з порушенням мови. Стаття присвячена відомому вченому-досліднику, філософу, психіатру і психологу, досвідченому дитячому лікарю – Марії Монтессорі. Свого часу М. Монтессорі стала новатором і подвижником нових гуманістичних ідей, творцем нового методу навчання дітей молодшого віку з порушенням мовлення, який підкреслює розвиток власної ініціативи і природних здібностей дитини, особливо за допомогою практичних ігор. Цей метод дозволяє дітям з порушенням мови розвиватися в своєму власному темпі і дає можливість педагогам по – новому зрозуміти дитину, допомогти йому не зациклюватися на одному, а гармонійно розвиватися, відчувати опору і підтримку з боку дорослої людини. Автором статті проаналізовані теоретичні основи педагогіки М. Монтессорі, подано загальну характеристику змісту та засобів навчання в системі спеціальної освіти.

Ключові слова: метод, спостереження, здатність дитини, педагогіка М. Монтессорі, порушення мови.